

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ТА КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ

УДК 340.1; 342.01; 342.5

О. В. БАТАНОВ

Олександр Васильович Батанов, доктор юридичних наук, професор, старший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

АКСІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР СУЧАСНОГО МУНІЦИПАЛЬНОГО ПРАВА

Важливість аксіологічного вивчення права визначається потребами розвитку юридичної науки в цілому, а також необхідністю розробки методологічних підходів до ціннісного розуміння права як феномену духовного світу людини; утворенням нових методик і програм правового виховання; актуалізацією формування цілісного юридичного світогляду, який базується на аксіологічних уявленнях про свободу, рівність, справедливість. Отже, закономірно виникає питання про використання аксіологічної концепції у правознавстві в цілому, теорії права та окремих юридичних галузевих науках зокрема.

У сучасних умовах держава, яка покликана забезпечувати та підтримувати гармонійне функціонування суспільства як узгодженої інтегральної системи, відходить від своєї місії – бути організатором і консолідатором соціальних відносин. Виникає загроза розпаду суспільства на окремі невизначені страги з їх можливою деградацією. Протистояти цій ситуації багато в чому може право – особливий засіб нормативного регулювання, носій певних цінностей. Тому в даний час необхідно виробити нову інтегральну парадигму, яка розглядає правові питання, а точніше – питання правової нормативності, з аксіологічних позицій.

У даний час дослідження питань ціннісно-оціночного підходу в праві дає ключ до вироблення концептуальних рекомендацій для вибору шляхів розвитку суспільства, держави та правової системи в цілому, а також дозволяє проводити комплекс реформ у юридичній сфері, осмислити процес у повному масштабі, побачити його економічні, політичні, соціальні та культурологічні основи. У зв'язку з цим виникає необхідність фундаментальних досліджень правових норм, правових інститутів, правових процесів, ціннісних явищ у праві в цілому й окремих галузях права¹.

Процес становлення та розбудови сучасної української державності збігся у часі з реформуванням політичної системи та становленням якісно нових демократичних інститутів публічної влади, формуванням громадянського суспільства, утвердженням нових принципів економічної системи, що базуються на ринкових відносинах та розвитку підприємництва. Це об'єктивно привело до суттєвих змін у системі національного права України, появи в ній нових галузей як приватного, так і публічного права. Однією з таких нових галузей права є муніципальне право, яке сьогодні перебуває на етапі становлення, що потребує не лише наукового обґрунтування її місця в системі національного права, визначення предмета, системи та джерел, наукової розробки відповідного категоріального апарату, а й осмислення його завдань та функцій, вироблення сучасної парадигми муніципального права з аксіологічних, онтологічних, гносеологічних позицій.

У системі національного права муніципальне право належить до публічного права, оскільки воно стосується насамперед самостійного виду публічної влади – муніципальної влади, яка належить територіальним об'єднанням громадян і здійснюється ними безпосередньо або через утворювані ними органи, а також регулює відносини, пов'язані із реалізацією та захистом прав людини і громадянина у сфері місцевого самоврядування – муніципальних прав особи. У силу цього, муніципальне право є галуззю публічного права, норми якої регулюють насамперед і головним чином суспільні відносини, що виникають у процесі визнання, становлення, організації та здійснення муніципальної влади, а також реалізації та захисту муніципальних прав особи та виражають публічні й приватні, соціально-економічні та політичні цінності муніципальної демократії та прав людини.

Адже саме на локальному рівні, – у межах місцевого самоврядування та процесах інституціоналізації муніципальної влади, – найбільш рельєфно виявляється та знаходить свою апробацію ідея цінності людської особи, її прав та свобод. Саме місцеве самоврядування оптимально фіксує в собі як елементарні проблеми

людської життєдіяльності, так і політичні, економічні, духовно-моральні цінності та соціальні досягнення людства у будь-якій галузі суспільного розвитку. У силу цього, відносно невеликі територіальні розміри територіальних громад, локальність діяльності їх органів, здебільшого безпосередній характер взаємовідносин жителів між собою та з органами місцевого самоврядування, природний характер проблем життєдіяльності – усе це зумовлює особливу муніципальну соціальність. Адже народження людини, її здоров'я, дорослішання, навчання, працевлаштування, шлюб та сім'я, старіння, смерть – у рамках цих життєвих циклів в основному замикається життєдіяльність місцевого співтовариства.

Одним із вагомих чинників зародження місцевого самоврядування, формування муніципального права та вітчизняного муніципалізму, культивування, утвердження національної муніципальної традиції та зміцнення громадських, самодіяльних начал у локально-територіальному вимірі, на формування яких може вплинути держава, у тому числі й шляхом здійснення послідовної законодавчої політики, може стати наявність у суспільства та його членів відповідних муніципальних цінностей, які мають конституційне походження, колосальне конституційне та конститутивне значення та з часом стають нормою життя, орієнтиром у взаємовідносинах один з одним, владою, державою тощо.

Такого роду ціннісні установки істотно впливають на процеси цілепокладання не лише в рамках муніципально-правової діяльності, а й у всіх інших сферах соціального буття. У цьому плані має місце феномен типізації та селекції цілеутворюючих правових цінностей особи, що є одним з головних засобів орієнтації поведінки особи у відносинах з іншими людьми. При цьому муніципально-правові цінності мають домінуючий вплив не лише на поведінку, а й активно впливають на культуру в цілому, і муніципальну правову культуру зокрема. У повсякденній свідомості, як зазначається в сучасній літературі, культура постає як щось нормативне, як свого роду взірць, стандарт поведінки, внутрішньо притаманний кожній окремій людині й суспільству в цілому².

У цьому плані, відповідні муніципальні цінності виступають вагомим чинником формування правосвідомості громадян, яка, як вказують дослідники³, являючи собою, насамперед, сукупність суб'єктивних елементів правового регулювання (ідей, теорій, емоцій, почуттів та, власне кажучи, правових установок) відображає ставлення людей до права, правового способу життя в системі правових знань, правових почуттів, переконань, вольових настанов, виробляє оцінку стосовно діючої в суспільстві правової теорії та юридичної практики, визначає можливі шляхи їх вдосконалення, виходячи з вимог природного права, загальнолюдських цінностей, прав і свобод людини та громадянина.

Мабуть, не викликає сумнівів, що без цього виникнення, існування, розвиток інститутів муніципальної демократії та громадянського суспільства, а в силу цього, стабільність та функціонування конституціоналізму, немислимі. Адже правосвідомість – це, насамперед, духовно-ментальна та світоглядно-ідеологічна основа правової дійсності. Без неї будь-який правовий процес і інститут стають неможливими, юридичні акти бездіяльними⁴. Правосвідомість може виступати тією загальнозначущою основою, яка об'єднає суспільство на шляху підвищення ефективності функціонування інститутів громадянського суспільства в період його становлення⁵.

Для сучасної України, яка перебуває на перехідній стадії свого суспільно-політичного розвитку, з характерною для неї зміною базових ціннісно-нормативних орієнтацій, вивчення взаємодії правових установок та правових принципів громадянського суспільства має особливе значення. Успіхи модернізації, спрямованої, у тому числі, на утвердження цінностей права в усіх сферах суспільного життя, безпосередньо залежать від того, наскільки реформування відповідає основоположним ціннісно-нормативним орієнтаціям. Тому основні цінності муніципальної демократії мають інтегруватися до структури громадянського суспільства, правової свідомості та правового менталітету громадян України. Однак у сучасних умовах наявна стійкість системи цінностей і стереотипів менталітету та поведінки, які сформувалися в ході попереднього розвитку, насамперед, державно-патерналістський комплекс уявлень, вироблений звичкою жити та діяти в умовах розподільчої системи, нормативізм у процесі правотворення та законотворення, традиціоналізм у державотворенні тощо.

Ціннісні характеристики муніципального права змушують звернути увагу і на цивілізаційно-історичний контекст розвитку місцевого самоврядування. Без цього важко зрозуміти сучасну модель організації місцевого самоврядування, відповісти на питання про причини уособлення у суспільстві місцевого самоврядування як виду публічної влади, розглянути еволюцію тих чи інших форм залежності між політико-правовою моделлю місцевого самоврядування та детермінуючими її соціально-економічними, духовно-культурними, цивілізаційними чинниками

Муніципалізм – це особлива форма існування суспільної свідомості та механізму втілення у буття людини ідеалів муніципальної демократії та ідей високого авторитету людської особистості, поваги до її гідності, прав та свобод, а саме – муніципальної свідомості, побудованої на свідомій переконаності в необхідності, корисності, функціонально-телеологічній цінності інститутів муніципальної влади та правових норм, на основі яких вони визнаються державою та моделюють можливості досягнення соціальної справедливості, захисту різнопланових інтересів людини за місцем проживання за допомогою дій та кроків влади, заснованих на нормах природного права та правового закону.

Означений аспект є одним з ключових як у процесі формування сучасного муніципалізму в Україні цілому, так і в плані розвитку муніципального права зокрема. Адже найголовнішою передумовою зрушень у справі муніципалізації місцевої влади має бути формування специфічних муніципально-правових установок та муніципального мислення суспільства, розвиток масової культури самоврядування, витребуваність у народі самого муніципального принципу.

У цьому аспекті, осмислення як історичного, так і сучасного досвіду становлення та реалізації муніципального права через призму цивілізаційного підходу дозволяє зрозуміти перспективи місцевого самоврядування та муніципалізму в Україні у віддаленому майбутньому. Цивілізаційний підхід дозволяє зрозуміти сенс національного досвіду муніципалізму та порівняти його з досвідом муніципалізму на Заході, де він став стійкою цивілізаційною традицією. У цьому аспекті, зокрема, розкривається процес формування парадигмальної конструкції муніципалізму як теоретичного відображення соціальної стратегії та практики розвитку локальних цивілізацій.

Муніципалізм, як доводять сучасні філософи, – це цивілізаційний потенціал ідеї та практики місцевого самоврядування. Муніципалізм, на їх погляд, є свого роду метатеорією, в якій акумулюються різні цивілізаційні варіанти, громадівські та державницькі моделі місцевого самоврядування, особливості локальної соціальної організації. У силу цього, муніципалізм має кілька сутнісних сторін. По-перше, муніципалізм виступає як соціально-ідеологічна конструкція, яка відображає домінуючу цивілізаційну традицію устрою системи місцевого самоврядування. По-друге, йдеться про сукупність науково-теоретичних поглядів на розвиток локального співтовариства в даному регіонально-державному контексті. По-третє, муніципалізм пояснюється як ретроспективний стан ситуаційно-динамічної моделі місцевого самоврядування (стан муніципального світу)⁶.

Доводиться констатувати, що сучасний етап розвитку муніципального права як галузі національного права слід охарактеризувати як вкрай суперечливий, у якому спостерігаються діаметрально протилежні тенденції. З одного боку, у свідомості українських громадян, багатьох представників публічної влади та наукових кіл досі переважають застарілі, сформовані десятиріччями стереотипи з питань організації владних структур. Жива традиція жорсткого централізованого управління, остаточно неподоланий синдром відчуження населення та окремої людини від публічної влади, не створює достатніх передумов для соціальної включеності громадян у проблеми територіальних громад.

З іншого боку, поступово звільняючись від цього ілюзорно-ідеологічного сприйняття самоврядування як деякої самоцілі, пов'язаної з вирішенням завдань «поголівного залучення» населення до управління державними та суспільними справами, ми захворіли новими, не менш ілюзорними, принаймні, для сьогоднішніх нас, ідеями, зорієнтованими на побудову системи публічної влади в особі місцевого самоврядування. Формально-ритуальне всебічне визнання державою місцевого самоврядування, кон'юнктурне проголошення як панацеї від усіх бід без адекватного механізму його реалізації, штучно змушує суспільство повертатися в минуле, стимулює «користування» застарілими стереотипами та підходами, створює нові серйозні політичні, соціально-економічні, психологічні та інші бар'єри на шляху формування реалістичної моделі місцевого самоврядування та становлення в Україні муніципальної влади.

Досвід проведення перетворень у правовій системі суспільства, виникнення та розвиток у її складі нових галузей права, у числі яких і муніципальне право, свідчить про необхідність кардинального наукового переосмислення проблем співвідношення особи та держави, прав людини, їх забезпечення та захисту як всередині країни, так і на міжнародному рівні, що, як правило, не є можливим у процесі аналізу традиційних конституційно-правових інститутів.

Розвиток ж самого місцевого самоврядування та його дослідженню і вивченню заважає односторонній характер тлумачення локальних процесів та впливу на них (тільки економічний, правовий або психологічний тощо), що сприяє виникненню стереотипів, одіозних міфів і соціальних фантомів про місцеве самоврядування. Має місце протиріччя між уявленнями про сутність та зміст місцевого самоврядування, умови його ефективного функціонування, розвитку та трансформації, що домінують у мисленні й діяльності вчених і політиків та реальною практикою розвитку самої цієї системи.

Це не могло не призвести до часткової втрати орієнтирів у теорії муніципального права, розгубленості серед спеціалістів з питань місцевого самоврядування, деякі з яких взагалі висловлюють заперечення щодо використання терміна «муніципальне право» як «мало зрозумілого для пересічних громадян словосполучення»⁷. Варто згадати і не завжди конструктивні спори про місце муніципального права у правовій системі (прикладом тому, зокрема, є спроби «введення муніципального права до системи Особливого адміністративного права»⁸), зведення її «статусу» лише до галузі законодавства.

У силу цих та інших причин, доктринальні основи місцевого самоврядування нібито втратили чіткість кордонів та орієнтирів, а муніципальне право формується як якийсь аморфний та безсистемний, подекуди штучний конгломерат правових норм. Здається, що правова, економічна, територіальна та інші основи місцевого самоврядування залежать тільки від свавільного умогляду політиків. Експерти навіть говорять про кризу муніципальної реформи, а посадові особи високого рівня, відповідальні за конституційно-правову модернізацію, констатують, що «правове регулювання та практики місцевого самоврядування не задовольняють сучасні потреби України та не відповідають Європейській хартії місцевого самоврядування, яку Україна ратифікувала у 1997 році» та визнають, що «останнім часом значна частина нормативно-правових новацій у цій сфері суперечить визначеним Главою держави пріоритетам реформи місцевого самоврядування та призводить до розбалансування системи врядування на місцях»⁹.

Тому, в сучасних умовах вкрай важливо зрозуміти, що саме відбувається з муніципальним правом та місцевим самоврядуванням, у чому суть та чинники його поступової мутації, перетворення на своєрідний додаток державної влади на місцевому рівні? Де знаходяться об'єктивні політичні, економічні або соціальні передумови того, що відбувається, а де суб'єктивізм та помилки законодавця? Якою мірою розвиток правових основ місцевого самоврядування детермінований муніципально-правовою доктриною, а якою – реальними функціями муніципальної влади у державі та суспільстві?

У цьому плані Україна є яскравим негативним прикладом ігнорування як позитивного зарубіжного досвіду муніципального будівництва, так і концептуальних засад демократії, втілених в основних теоріях місцевого самоврядування. Сучасна законодавча модель місцевого самоврядування, яка за роки незалежності сформувалася в Україні, є внутрішньо суперечливою та неузгодженою, як з позиції законодавчої регламентації та практики своєї організації та функціонування, так і концептуально, з точки зору класичних моделей і теорій муніципального права, у тому числі й їх аксіологічних засад.

Слід констатувати, що держава й досі підтримує життя цієї моделі, використовуючи у своїх цілях ті чи інші її прояви, у тому числі й концептуально-теоретичне обґрунтування державницького начала муніципальної влади. Під впливом цих ідей у сучасних реформаторських ініціативах рельєфно проглядається чергова спроба під прикриттям цінностей демократії та свободи, реалізації інтересів населення, об'єднаного територіальною спільністю, побудувати таку систему взаємозв'язку територіальних громад та держави, яка б забезпечувала б державну єдність не на балансі централізму та децентралізму, а на переважному розвитку державного централізму. На небезпеку посилення такої тенденції вже звертали увагу провідні асоціації органів місцевого самоврядування¹⁰.

Свідченням тому, наприклад, є Закон України «Про всеукраїнський референдум» від 6 листопада 2012 р., прийняття якого фактично позбавило територіальні громади можливості проводити місцеві референдуми¹¹. Ілюструє проблему й досвід реалізації Закону України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» від 16 квітня 2009 р., ст. 17 якого передбачено, що однією із основних форм взаємодії асоціацій з органами державної влади є надання висновків асоціації до проектів нормативно-правових актів з питань, що стосуються місцевого та регіонального розвитку¹².

У силу зазначеного, можна зробити висновок про амбівалентність вітчизняної моделі місцевого самоврядування, що зумовлено, з одного боку, конституційним визнанням та гарантуванням місцевого самоврядування як публічної влади територіальної громади, рухом до децентралізації публічної влади, її видової та функціональної градації на державну та муніципальну владу, закріпленням відмінних принципів їх організації та функціонування, стрімким розвитком доктрини муніципального права, а, з іншого боку, суперечливою державною політикою у сфері місцевого самоврядування в сучасній Україні, посиленням тенденцій рецентралізації інституту місцевого самоврядування, тобто його розвитку всупереч конституційним принципам місцевого самоврядування у зворотному напрямі, у бік централізації, звуженням його автономного від державної влади статусу, прагненням одержавити його, інтегрувати в державно-управлінські публічні відносини як з точки зору організації, так і функціонування. Аналогічні процеси вже відбулися в Російській Федерації (так звана «рецентралізація від Путіна»)¹³.

Зміни, які намічаються у галузі місцевого самоврядування, можна розглядати як чергову муніципальну контрреволюцію, в результаті якої на місцевому рівні конструюється нова політико-правова реальність, яка радикально відрізняється від традицій та реформаторських намірів і ініціатив 90-х років минулого століття. Основне протиріччя, на фоні якого формується нова муніципальна реальність, полягає у тому, що модель організації муніципальної влади за Конституцією України заснована на принципах місцевого самоврядування, за якого предмети відання та повноваження територіальних громад і органів місцевого самоврядування встановлюються органами державної влади, але в рамках їх здійснення муніципальна влада є повністю самостійною за умовою дотримання вимог законодавства. На формування цієї моделі безумовний вплив мала громадська теорія місцевого самоврядування, яка, за свідченнями експертів, є більш демократичною за змістом ніж модель, закріплена в Європейській хартії місцевого самоврядування.

Модель децентралізації та деконцентрації публічної влади, яка пропонується сьогодні, характеризується фактичною убудованістю місцевого самоврядування до системи державного управління, залежністю від держави та відсутністю політичних, економічних, управлінських амбіцій. Місцеве самоврядування за такого варіанту політико-правового оформлення поєднує в собі властивості муніципальних самоврядних колективів та публічної державної влади, допускає можливість не лише юридичного, а й адміністративного втручання у свою діяльність.

Сучасна модель місцевого самоврядування останнім часом переживає фазу своєрідної деградації та мутації, поступово трансформуючись на патерналістську модель самоврядування, яка за своїм духом близька до радянської моделі місцевої влади. А за таких умов виникає небезпека кардинальної трансформації у цьому напрямі і всієї політичної системи в Україні. У силу цього, особливої актуальності набуває проблема концептуального осмислення сутності, змісту, принципів та функцій сучасного муніципалізму, формування національної муніципальної доктрини, її змістовного наповнення та перспективного розвитку.

¹ Мороз Е. Н. Правовая норма как ценность : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Е. Н. Мороз. – Челябинск, 2013. – С. 3–4.

² Бондарь Н. С. Судебный конституционализм в России в свете конституционного правосудия / Н. С. Бондарь. – М. : Инфра-М, Норма, 2011. – С. 25–26.

³ Калиновський Ю. Ю. Правосвідомість українського суспільства як соціокультурний феномен: філософсько-правова рефлексія : автореф. дис. ... д-ра філософ. наук : 12.00.12 / Ю. Ю. Калиновський. – Х., 2010. – 36 с.; Цимбалюк М. М. Формування правосвідомості громадян у процесі розбудови громадянського суспільства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12 / М. М. Цимбалюк. – К., 2004. – 15 с.

⁴ *Вовк В. Н.* Патерналізм в російському правовому менталітеті : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / В. Н. Вовк. – Краснодар, 2010. – С. 4.

⁵ *Берсіров Т. Б.* Правосвідомість як основа формування громадянського суспільства: соціологічний аспект : автореф. дисс. ... канд. соціолог. наук : 22.00.06 / Т. Б. Берсіров. – Майкоп, 2007. – С. 3.

⁶ *Шматова Е. С.* Муниципализм на Западе и в России: цивилизационные модальности и социальные организации : дисс. ... канд. филос. наук : 09.00.11 / Е. С. Шматова. – Ростов-на-Дону, 2005. – 201 с.

⁷ *Борденюк В.* Конституція України та становлення галузі права місцевого самоврядування / В. Борденюк // Актуальні питання втілення в життя положень Конституції України : зб. наук. праць УАДУ при Президентіві України / [за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева]. – К. : Вид-во УАДУ, 1999. – Вип. 1. – С. 286.

⁸ *Мельник Р. С.* Муниципальное право у системі національного права / Р. С. Мельник // Юридичний вісник Причорномор'я. – 2011. – № 2 (2). – С. 50–60.

⁹ *Ставнійчук М.* На сьогодні сформувався громадський консенсус щодо необхідності проведення реформи місцевого самоврядування [Електронний ресурс] // Конституційна Асамблея. – Режим доступу: <http://cau.in.ua/?p=626>

¹⁰ Асоціація міст України стурбована централізацією влади та обмеженням повноважень органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс] // Сайт Асоціації міст України. – Режим доступу : <http://www.auc.org.ua/news/asotsiatsiya-mist-ukraini-sturbovana-tsentralizatsieyu-vladi-ta-obmezhennyam-povnovazhen-organiv>

¹¹ *Лучик А.* Поверніть місцевий референдум! / А. Лучик [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2012/12/7/6978962/>

¹² Практичне застосування органами державної влади та місцевого самоврядування положень Закону «Про асоціації органів місцевого самоврядування» [Електронний ресурс] // Сайт Асоціації міст України. – Режим доступу : <http://www.auc.org.ua/news/praktichne-zastosuvannya-organami-derzhavnoi-vladi-ta-mistseвого-samovryaduvannya-polozhen-zako>

¹³ *Гельман В. Я.* Возвращение Левиафана?: политика децентрализации в современной России / В. Я. Гельман // ПОЛИС. – 2006. – № 2. – С. 90–109; *Гельман В. Я.* От местного самоуправления к вертикали власти / В. Я. Гельман // Pro et Contra. – 2007. – январь-февраль. – С. 6–18; *Чирикова А. Е.* Децентрализация и феномен губернаторской власти / А. Е. Чирикова // Куда пришла Россия?.. Итоги социальной трансформации / [под ред. Т. И. Заславской]. – М. : МВШСЭН, 2003. – С. 51–54.

Резюме

Батанов О. В. Аксиологічний вимір сучасного муніципального права.

У статті аналізуються дискусійні питання становлення та розвитку муніципального права як самостійної галузі національного права України. Розкривається аксіологічний аспект у розумінні предмету сучасного муніципального права. Висвітлено роль та значення муніципальних правових установок у процесі формування соціальної активності особи в системі сучасного муніципалізму. Показаний діалектичний взаємозв'язок між процесами становлення муніципалізму в сучасній Україні та станом реалізації принципів місцевого самоврядування. Доводиться, що важливість аксіологічного вивчення муніципального права визначається потребами розвитку місцевого самоврядування в цілому, а також необхідністю розробки методологічних підходів до ціннісного розуміння сучасного муніципалізму.

Ключові слова: муніципальне право, муніципально-правове регулювання, муніципально-правові відносини, муніципальна влада, місцеве самоврядування.

Резюме

Батанов А. В. Аксиологическое измерение современного муниципального права.

В статье анализируются дискуссионные вопросы становления и развития муниципального права как самостоятельной отрасли национального права Украины. Раскрывается аксиологический аспект в понимании предмета современного муниципального права. Освещается роль и значение муниципальных правовых установок в процессе формирования социальной активности личности в системе современного муниципализма. Показана диалектическая взаимосвязь между процессами становления муниципализма в современной Украине и состоянием реализации принципов местного самоуправления. Доказывается, что важность аксиологического изучения муниципального права определяется потребностями развития местного самоуправления в целом, а также необходимостью разработки методологических подходов к ценностному пониманию современного муниципализма.

Ключевые слова: муниципальное право, муниципально-правовое регулирование, муниципально-правовые отношения, муниципальная власть, местное самоуправление.

Summary

Batanov O. Axiological dimension of modern municipal law.

In the article the controversial questions of formation and development of municipal law as an independent branch of the national law of Ukraine is analyzed. Axiological dimension is revealed in the understanding of the subject matter of modern municipal law. In the article the role and importance of municipal legal orientations in the process of social activity of the individual in the system of modern municipalism are shown. The dialectical connection between of the municipalism formation in modern Ukraine and implementation of the principles of local self-government is shown. It is proved that the importance of axiological study of municipal law is determined by the needs of local self-government development in general as well as the need to develop methodological approaches to the understanding of modern municipalism be bulls.

Key words: municipal law, municipal and legal regulation, municipal and legal relations, municipal power, local self-government.

Отримано 15.02.2013